

حویضچه‌های وریدی پر ۰۹ می خود

هرچند تحقیقات اشیریخی که ترجمه آن دارد اینجا نقل می‌شود مر بوط بسال ۱۹۵۱ است اما چون امروزه هم این تحقیقات مورد تقبیل کارشناسان است لذا مقاله آقای دکتر کوثریان را که قبلا در مجله Extrait des Comptes Rendus de l'association des Anatomistes (XXXVIII)c انتشار یافته و اینکه توسط خود ایشان بخارسی برگردانده شده است درج مینمائیم - برای ذشان دادن اهمیت این تحقیقات دعیمنقدر بس است گفته شود که تاکنون چند کتاب تشریخی خارجی از این تحقیقات استفاده نموده و در متین کتاب آنها استناد نموده اند

تا این تاریخ درباره حوضچه‌های وریدی چادر میخچه مطالعات قابل توجهی بعمل نیامده است.

اول بار Trolard اشاره کوچکی بوجود آنها نموده و سپس Labbé شرح بسیار مختصر و کوتاهی درباره آنها نگاشته است.

شاید علت این امر این باشد که هر وقت مطالعه و تحقیقی درباره حوضچه‌های وریدی وابسته بر جیب‌های سخت شامه انجام می‌گیرد فوراً نظرم حقق به حوضچه‌های وریدی ناحیه متفق جمجمه معطوف می‌گردد که تقریباً همیشه بطور ثابت در طول جیب طولی فوقانی (Sinus longitudinal supérieur) وجود داشته و از نظر تعداد وسعت و موقعیت دارای اهمیت بیشتری می‌باشند. با این حال از نظر اینکه حوضچه‌های وریدی چادر میخچه نیز وابسته به جیب‌های وریدی سخت شامه بوده و در تأمین سیستم اطمینان برای تعديل فشار این سیستمها وظیفه مهمی را بعهده دارند شایسته است که بطور دقیق مورد مطالعه قرار گیرند.

این تحقیقات بروی ۲۰ سرکاد آورانسان بالغ سنید پوست (۷۱ مرد و ۹۴ زن در میان مختلف) بعمل آمد است.

روش کار: پس از برداشتن کاسه سر نخست اتصالات عروقی و عصبی مغزرا از قاعده جمجمه قطع می‌کنیم و سپس با قطع پایه های مغزی، مغزرا از جمجمه بیرون می‌آوریم درحالیکه نخچه و پل و بولب بر جای خود باقی میماند. البته منظور از این کار این است که هیچگونه آسیبی به چادر نخچه نرسد تا بتوان آنرا دروض کامل‌آمیز طبیعی مورد مطالعه قرار داد. در این حال اغلب بروی چادر نخچه (تائنت سروله) در هر طرف حوضچه های وریدی بصورت لکه های آبی رنگ تیره ای پیچشم میخورد که بشکل واندازه های مختلف بوده و بیشتر در بجاورت یکی از جیب های وریدی این منطقه (یعنی جیب طرفی یا جیب مستقیم و یا چرخشت هرفیل) قرار داردند و در حقیقت هر طرف آنها اندتداد یافته و به آنها متصل میشوند. این حوضچه ها بندرت گرد و منظم اند و در اکثر موارد دارای حدود نامنظم بوده و بطرف جیب های وریدی کشیده شده اند.

ممکنست بقسمت تحتانی این حوضچه ها یک یا چند ورید نخچه ای وارد شوند ولی بخصوص بقسمت فوقانی آنها ورید های گیجگاهی متوجه میگردند.

محیط درونی این حوضچه ها گاهی منشوری و گاهی عدسی شکل است. در اغلب موارد سطح داخلی حوضچه ها صاف است ولی ممکنست بندرت فضای داخلی آنها ناخاف و مشبک باشد. در هر حال هیچگاه در این قسمت گرانولاسیون های پاچیونی (Granulations de Paccioni) مشاهده نمیشود.

بنابر تحقیقات Labbé در هر طرف چادر نخچه همیشه بطور ثابت دو حوضچه وریدی وجود دارد ولی در مطالعات ما چنین نکتای بهثبوت نرسید و چون از روش کار و تعداد و نوع جمجمه هائی که مورد مطالعه *Labbé* بوده است اطلاع درستی در دست نیست بنابراین علت این اختلاف بخوبی روشن نیست. به صورت در مطالعات ما در ۱۲۰ جمجمه فقط در ۵۸ مورد (یعنی فقط $\frac{1}{3}$ درصد موارد) بروی پرده نخچه حوضچه های وریدی مشاهده شد و بادقت زیادی که در تعیین محل دقیق و طرز قرار گرفتن آنها بعمل آمد این نکته بهثبوت رسید که وجود آنها در طرف راست و چپ نیز به آن نظمی که *Labbé* ذکر نیکند نیست. باین ترتیب که حوضچه های وریدی گاهی فقط در طرف راست پرده نخچه ($\frac{1}{3}$ درصد) و زمانی فقط در طرف چپ ($\frac{2}{9}$ درصد) و بیشتر اوقات ($\frac{5}{6}$ درصد) در هر دو طرف مشاهده میشوند (شکل ۱).
تعداد کلی - حوضچه های وریدی که در ضمن این تحقیقات مشاهده شد جمعاً بالغ بر ۱۰۰ عدد بود که نسبت و فوار آنها بقرار زیر است:

۱ حوضچه

در ۲۸ درصد موارد

۲ »

در ۲۰ »

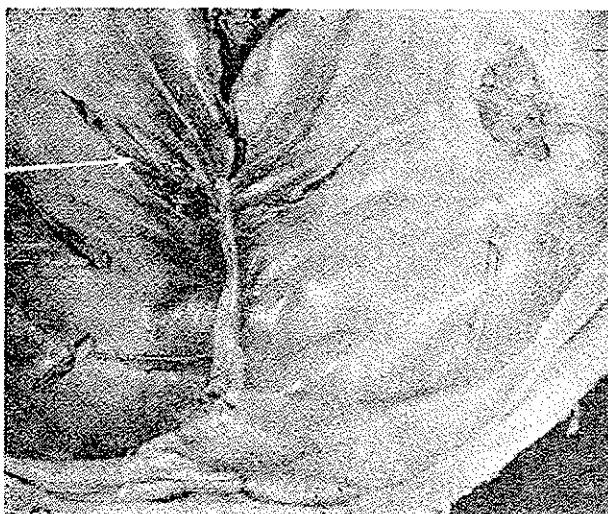
۳ حوضچه

در ۶ درصد موارد

۴ »

در ۴ »

شکل و محل حوضچه های وریدی - چنانکه ذکر شد این حوضچه ها در نزدیکی جیب های وریدی بجاور بوده و ابسته به آنها هستند و از این نظر میتوان آنها را به دو دسته حوضچه های میانی و حوضچه های طرفی تقسیم نمود.

شکل ۱ - در این شکل تعداد زیادی حوضچه وریدی در طرف راست و چپ پرده مخچه مشاهده میشود که بعضی از آنها وابسته به جیب وریدی مستقیم و بعضی دیگر وابسته به جیب وریدی طرفی چپ هستند

حوضچه های میانی که مربوط به جیب مستقیم (Sinus droit) و یا وابسته به چرخشت هرفیل (Pressoir d'Herophile) هستند اغلب شکل دراز و کشیده ای دارند و محور بزرگ آنها متمایل به داخل وعقب است (شکل ۲) تعداد حوضچه های وریدی میانی در مشاهدات ما ۴۶ عدد بود که در ۸۱ مورد در طرف راست و در ۴۰ مورد در طرف چپ مشاهده گردید.

حوضچه های طرفی که وابسته به جیب طرفی هستند در اغلب موارد به قسمت عرضی این میتوان وارد بیشوند (۷۴ درصد) و بندرت ممکنست به تابعیه مبدأ یا به زانوی جیب مربوط گردند. شکل این حوضچه ها گاهی گرد و گاهی نامنظم و بندرت ممکنست بشکل آمپول باشند. (شکل ۳)

حوضچه های وریدی طرفی از نظر تعداد بر حوضچه های میانی برتری داشته و بخلاف

آنها بیشتر اوقات در طرف چپ قرار دارند (۵۴ بورد) در حالیکه در طرف راست فقط ۱۲ بورد حوضچه طرفی دیده شد.

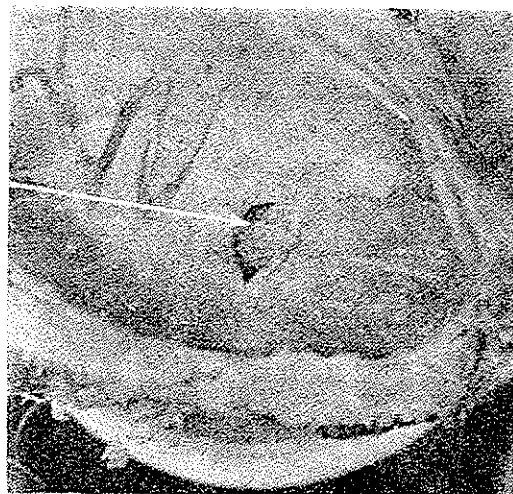
شکل ۲ - حوضچه وریدی طرف راست

پرده مخچه که وابسته به چرخش

هروفیل است

بنابراین بطوری که مشاهده میشود شکل حوضچه ها بر حسب مکان آنها تقاضا میکند بدین معنی که حوضچه های میانی در ۷۷ درصد موارد دراز و کشیده و در ۱۵ درصد موارد گرد و در ۸ درصد موارد نامنظم اند. و حوضچه های طرفی در ۹۶ درصد موارد کشیده و در ۳۷ درصد موارد گرد و در ۲ درصد موارد نامنظم اند.

شکل ۳ - حوضچه وریدی سمت چپ

وابسته بعیب وریدی مستقیم

و سعت و اندازه حوضچه های وریدی - وسعت حوضچه های وریدی رویهم رفته و بطور متوسط در طرف راست کمی بیشتر از طرف چپ است (۱۲ میلی متر مربع در طرف راست

و ۱۱ سیلیمتر مربع در طرف چپ) البته این اعداد حد متوسط حوضچه هارا نشان میدهد و گرنه حوضچه های بزرگی هم دیده شدند که وسعت آنها تا ۵۷۵ میلی متر مربع نیز میرسید. بطور کلی بزرگترین حوضچه وریدی در طرف راست ۵۷۵ میلی متر مربع و در طرف چپ ۴۳۲ میلی متر مربع بود و کوچکترین آنها در عرد و طرف بد ۳۲۲ میلی متر مربع بالغ میگردید.

البته با توجه بشکل منشوری و یا عدسی حوضچه ها تعیین ارتفاع دقیق آنها کارآسانی نیست ولی به صورت ارتفاع حوضچه های وریدی هیچگاه از ۳ سیلی متر متجاوز نیست.

Trolard و Labbé و Trolard هردو در سطح اعانتی که درباره حوضچه های وریدی پرده مخچه کرده اند چنین ذکر نیکنند که معمولاً ورید های مغزی تختانی (ورید های گیجگاهی) و ورید های مخچه ای باین حوضچه ها بیرون نزدند.

در مطالعات افقط در ۳ درصد موارد یک حوضچه بطور کامل در سرراهی که ورید مخچه ای (چهار درصد) و یا در سی سیر یک ورید گیجگاهی (۶ درصد) قرار داشت و در بیشتر موارد ورید های گیجگاهی خلفی داخلی بودند (Veines temporales postéro - internes) که به حوضچه های وریدی و مخصوصاً به حوضچه های وریدی که وابسته بقسمت میانی چیز طرفی بودند وارد می شوند.

گاهی نیز (۲۳ درصد) ورید های گیجگاهی قدامی داخلی (Veines temporales antéro - internes) در میزانات زانوی چیز طرفی به این حوضچه ها میریختند.

علاوه بر اینها تعدادی ورید نازک و کوچک ساخت شامه نیز مشاهده شدند که مخصوص به خود پرده مخچه بودند و به حوضچه های مجاور خود مستثنی میگشتدند.

Trolard در تحقیقات خود از حوضچه هائی نام میبرد که از طرفی به چیز مبتدا میگردند Sinus droit و از طرفی به چیز طرفی Sinus lateral که از طرفی به چیز مبتدا میگردند.

حقیقت ایست که در ۲۰ جمجمه ای که سوره مطالعه ماند بودند (شاید بر حسب اتفاق) چنین چیزی مشاهده نشد. موارد جالبی که گاهی خمن این تجسسات بچشم می خورد ورید های گیجگاهی بودند که در ریختامت پرده مخچه وارد مخچه شده و تدریج ساختمانی شبید به سینوس پولس Poulihès استادم Lazorthes و Pertuiset Delmas (Delmas) و Pertuiset بدان اشاره کرده اند. باید دانست که در این حال سروکار با یک ورید مغزی است که تدریجاً تبدیل به سینوس شده است نه اینکه وریدی به یک حوضچه وریدی وارد شده باشد.

نکته مهم دیگر که باید بدان اشاره کرد این است که پنا بر آنچه که با مشاهده کردیم وجود حوضچه های وریدی - تعداد - وسعت و محل آنها ارتباطی با وزن نداشت.

سن و جنس انسان نیز بروی آن بی تأثیر است و برخلاف حوضچه های وریدی سقف جمجمه که وابسته به چیز طولی فوقانی (Sinus longitudinal superieur) هستند، برای حوضچه های وریدی پرده مخصوص یک سیستم وریدی ثابت و معینی وجود ندارد.

References

- 1- Trolard : les granulations de Pacchioni et les lacunes veineuses de la dure-mère Journal de l'anatomic (1892) - P. 28.
- 2- H. Rouvière: Anatomic humaine - Tome II, ed. 1948 P. 675.
- 3- H. Rouvière, Anatomic humaine Tome I, Fasicule I, éd 1948 P. 216.